

موزه هنرهای نمایشی جهان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی
لااله الا الله

پروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مکس از: مقدم تامل جامع علوم انسانی

از آغاز انقلاب اسلامی مرکز هنرهای نمایشی مجموعه‌ای نفیس از هنرهای نمایشی سنتی کشورهای آسیائی را در اختیار داشت. این مجموعه توسط «ژاک پامپانو» استاد هنر دانشگاه سوربن فرانسه و سرپرست موزه «کواک آن» پاریس گردآوری شد و در سال ۱۳۶۴ با نام «نمایشگاه دائمی هنرهای سنتی آسیا»؛ و سپس در سال ۱۳۶۷ با نام «نمایشگاه دائمی هنرهای نمایشی جهان» توسط کارگاه نمایش عروسکی مرکز هنرهای نمایشی در محل تالار وحدت برپا گردید. اما برپائی این نمایشگاه به صورت دائمی هرگز ممکن نشد، و این مجموعه نفیس سالها در انتظار مکانی مستقل برای عرضه به علاقه‌مندان بود.

در سالهای اخیر همچنین در پی گسترش فعالیت‌های مختلف مرکز هنرهای نمایشی اشیاء و اسناد دیگری از هنرهای نمایشی ایران و جهان نیز گردآوری شده بود که در انبارها نگاهداری می‌شد، و به همین دلیل نیاز به مکانی مستقل با عنوان «موزه تئاتر» هر روز بیشتر احساس می‌شد. برای

یافتن چنین مکانی نیز تلاش بسیاری صورت گرفت و بالاخره با پیشنهاد سرپرست مرکز هنرهای نمایشی و همکاری شهردار محترم تهران در جهت گسترش فعالیتهای فرهنگی و هنری موافقت شد تا سالن کشتارگاه قبلی تهران با حفظ بافت اصلی به موزه هنرهای نمایشی جهان اختصاص یابد. این موزه بخشی از مجموعه فرهنگی جدیدی است با نام «فرهنگسرای بهمن» که شامل سالنهای تئاتر و سینما، مراکز تفریحی و بخشهای فرهنگی گوناگون است.

به این ترتیب در شهریور ماه سال ۱۳۷۰، برای نخستین بار در تاریخ تئاتر کشور ایران، موزه‌ای مستقل برای تئاتر، با نام «موزه هنرهای نمایشی جهان» گشایش یافت. درباره این رویداد و اهمیت جمع‌آوری اشیاء و اسناد و مدارک تئاتر پیش از این نیز در فصلنامه تئاتر اشاراتی شده است از جمله در مورد «کاربرد پژوهشی، کاربرد آموزشی، کاربرد تفریحی، کاربرد تبلیغی و...»^۱ آن، که برای دست یافتن به آنها کمک و یاری تمامی دست‌اندرکاران و علاقه‌مندان ضروری است.

موزه هنرهای نمایشی جهان در فرهنگسرای بهمن مجموعه‌ای است شامل دو سالن بزرگ و یک راهروی ارتباطی نسبتاً طویل. سالن اول با مساحت ۱۰۰۰ متر مربع و ارتفاع ۷ متر و سالن دوم با مساحت ۶۰۰ متر مربع و ارتفاع ۷ متر و راهروی ارتباطی با طول ۵۰ متر و عرض ۲/۸ متر و ارتفاع ۴ متر که مجموعاً با مساحت ۱۷۴۰ متر مربع و ۸۶ غرفه ایستاده و ۲۷ غرفه دیواری انضباط یافته است.

در جلوی در موزه دو میدان کوچک با گلکاری زیبا ساخته شده که با نام‌های «میدان خمسه» (نام عروسک‌گردان سنتی

ایران) و «مبارک» شخصیت اصلی نمایش‌های خیمه‌شب‌بازی نامگذاری شده است.

قسمتی از این بخش وسیع (سالنی ۱۰۰۰ متری) در بر گیرنده مجموعه عروسکها، ماسک‌ها، لباس‌ها و سازهایی از هنر نمایش سنتی شرق است که در آن بیش از ۴۸۱ عروسک، ۷۴ ماسک، ۱۶ کلاه، ۶۳ ساز، ۱۰ سر عروسک و بسیاری لباس‌ها و وسائل صحنه و موسیقی را از کشورهای مختلف آسیائی نمایش می‌دهد. کشورهائی چون هند، مالزی، اندونزی، برمه، کامبوج، تایلند، ژاپن، چین، تبت و ترکیه. اشیاء مشابهی نیز از کشور مکزیک در این مجموعه خود نمائی می‌کند.

سالن بزرگ دیگر موزه خاص اشیاء و وسایل مربوط به کشور ایران است. این مجموعه شامل عروسک‌ها، لباس‌های نمایش‌های محلی ایران، سازها، عروسک‌های خیمه‌شب‌بازی تهران، عروسک‌های دستکشی شیراز، شکار خراسان، تکم آذربایجان، پرده‌های نقالی و سازهای بومی است. پر آنچه گفته شد مجموعه‌ای از وسائل و لباسهای تعزیه، اهدایی استاد هاشم فیاض را نیز باید افزود. همچنین مجموعه‌ای از عکس‌های قدیمی، از اجرای نمایشهای متعلق به ابتدای حیات تئاتر ایران و تعدادی از پوسترها و اعلان‌های تئاتر و نمونه‌هایی از لباس‌های نمایشی در بخش تئاتر ایران گردآوری شده است.

در بروشوری که برای معرفی این موزه تهیه شده درباره مجموعه هنرهای نمایشی سنتی آسیا آمده است: «موزه هنرهای نمایشی جهان مجموعه‌ای از عروسکهای دستکشی، نخ‌نخی و سایه چینی و لباس و سازهای اپرای پکن را در خود دارد

که با اضافه شدن کلاه رقص نمایش‌های تایوان و عروسکهای میله‌ای آن منطقه، گویای گستردگی و تنوع این هنر در چین است.

عروسکهای سایه، ماسک و لباس‌های رقص «چائو» و عروسکهای نخ‌ی راجستان، از قدمت هنر نمایش عروسکی در هند حکایت می‌کند. اندونزی و کامبوج با عروسکهای سایه‌ای بی‌نظیر خود در این موزه حضور دارند. مهارت در ساخت و آرایش این نوع عروسکها و فن حرکتی ساده از ویژگی‌های آنها است.

عروسکهای سایه و کلاه رقص نمایش‌های تایلند، هماهنگی و مشابهت‌های زیبا در هنر نمایشی و معماری را جلوه‌گر می‌سازد و لباس‌های تبت نشان از اوج مهارت بهره‌گیری از هنرهای دستی در هنرهای نمایشی دارد.

هنر نمایشی ژاپن با ماسک‌های نمایش «نو» و عروسک‌های «بونراکو» معرفی می‌شود که اوج کارایی و تحرک در عروسک است.

لباس و کلاه رقص نمایش‌های برزیل سنتی دیگر از قاره آمریکا را معرفی می‌کند و ماسک‌های کارناوالی جلوه‌ای از نمایش‌های خیابانی ارائه می‌دهد.

دو مجموعه کامل «باغ آموزگار» و «شیرین و فرهاد» نشان از زیبایی و سادگی در طرح و تنوع رنگ در عروسک‌های سایه ترکیه دارد.

اما کار موزه یاد شده به عرضه آثار هنری مربوط به تئاتر محدود نمی‌شود و چنانچه این موزه بخواهد به صورت مکانی فرهنگی نیازهای مراجعه‌کنندگانی نظیر دانشجویان یا پژوهشگران را نیز برآورد، باید بخش خاص اسناد و

مدارک مربوط به تئاتر را وسعت بخشید. گویا در این زمینه طرحی نیز در دست اقدام است به این صورت که طبقه زیرین سالن‌های نمایش اشیاء که با همان مشخصات و وسعت است به صورت مجتمعی برای حفاظت اسناد و مدارک ساخته شود. این اسناد و مدارک شامل عکس‌ها، پوسترها، پرشورها، کتاب‌ها و نسخه‌های خطی نظیر تمزیه‌نامه‌ها، نمایشنامه‌های دشت‌نویس، مجلات قدیمی تئاتر و امثال آن است که ضمن نگاهداری از آنها می‌بایست در اختیار نیازمندان نیز قرار گیرد. موزه همچنین نیاز به تدارک سالن «سمعی و بصری» و برنامه‌ریزی انواع تئاترها یا فیلم‌های مربوط به تئاتر و تشریح و توضیح درباره اشیاء گوناگون موزه دارد، به نحوی که استفاده‌کنندگان از این سالن بتوانند با عملکرد اشیاء یا زمان و مکان استفاده از آنها به‌خوبی آشنا شوند.

بخش دیگری از مجتمع موزه باید به کتابخانه‌ای ویژه کتابهای تئاتری اختصاص یابد. و همین‌طور سالنی نیز برای برپا داشتن نمایشگاههای موقت باید در چنین طرحی مورد نظر باشد، چرا که در آن صورت می‌توان بسیاری از اشیاء و اسناد مهم مربوط به تئاتر - از مجموعه‌های خصوصی افراد گرفته تا مجموعه‌هایی مربوط به دیگر کشورها - را موقتاً در آن سالن به تماشای عمومی گذارد. و اگر چنانچه برنامه‌ریزی مجموعه فرهنگی «فرهنگسرای بهمن» به نحوی پیش‌بینی شود که در سالن‌های تئاتر آن نیز برنامه‌هایی در ارتباط با فعالیت‌های موزه به نمایش درآید، به تدریج «موزه هنرهای نمایشی جهان» به‌عنوان مهمترین حوزه اطلاعاتی تئاتر، دست‌کم در خاورمیانه جای خود را باز خواهد کرد. اما در حال حاضر آنچه اهمیت بسیار دارد، وجود مکانی

مستقل برای حفاظت از آثار هنری هنرمندان ایران و جهان است. مسلماً چنین مکانی می‌تواند تمامی مفاهم توسعه فرهنگی را با خود داشته باشد و می‌تواند به صورت مکانی برای یکی از سالم‌ترین سرگرمی‌های جوانان درآید. اما تکامل آن نه تنها از عهده مرکز هنرهای نمایشی برمی‌آید و نه همت و فرهنگ دوستی شهردار محترم تهران. آنان با در نظر گرفتن چنین مکانی خدمت فرهنگی‌شان را به انجام رسانیده‌اند و به گمان من از این پس برای توسعه و تکامل این موزه باید دیگران نیز کمک کنند.

در وهله اول سازمان‌های رسمی گرد آورنده اسناد و مدارک در کشور می‌بایست تمامی سندها، دست‌نوشته‌ها و مدارک مربوط به تئاتر را در اختیار این موزه بگذارند، و پس از آن سازمانهای فرهنگی کشور موظفند برای گردآوری اشیاء و لوازم و یا سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف آن پیشقدم شوند. این سرمایه‌گذاری می‌تواند حتی به صورت اهداء اسناد و مدارک تئاتری باشد و یا تهیه برنامه‌هایی که در کنار کار موزه و هماهنگی با آن به معرفی تئاتر و موزه هنرهای نمایشی جهان بپردازد. و بالاخره هنرمندان تئاتر و کسانی که دسترس به اشیاء، یا اسنادی مربوط به تئاتر دارند، در تهران و شهرستان‌ها باید موزه را یاری کنند و یادگارهایی که تاریخ تئاتر کشور است به موزه بسپارند.

۱- علی منتظری، موزه تئاتر، فصلنامه تئاتر، شماره‌های ۶، ۷ و ۸،

پښتو پوهنتون د علومو، انساني او مطالعاتو فرعي
پرتال جامع علوم انساني

پښتونستان د علومو انساني او مطالعاتو فریښی
پرتال جامع علوم انسانی

پښتو پوهنتون کابل
پوهنځی د علومو انساني او مطالعاتو
پرتال جامع علوم انساني